

EUROPOS TERITORINIS BENDRADARBIAVIMAS

Europos teritorinis bendradarbiavimas yra sanglaudos politikos priemonė, kuria siekiama spręsti tarpvalstybines problemas ir bendrai plėtoti įvairių teritorijų galimybes. Bendradarbiavimo veiksmai remiami iš Europos regioninės plėtros fondo atsižvelgiant į tris pagrindinius aspektus: tarpvalstybinį bendradarbiavimą, tarptautinį bendradarbiavimą ir tarpregioninį bendradarbiavimą.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 178 straipsnis ir 2013 m. gruodžio 17 d. Reglamentas (ES) Nr. 1299/2013.

BENDROSIOS NUOSTATOS

Europos teritorinis bendradarbiavimas (ETB) yra sanglaudos politikos dalis nuo 1990 m. Per 2014–2020 m. programavimo laikotarpį pirmą kartą per visą Europos sanglaudos politikos istoriją buvo patvirtintas specialus reglamentas, apimantis Europos teritorinio bendradarbiavimo veiksmus, remiamus iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF). ETB yra sanglaudos politikos priemonė, skirta problemoms, kurios peržengia nacionalines sienas ir kurioms reikia bendro sprendimo, spręsti ir kartu įvairių teritorijų galimybėms plėtoti.

2014–2020 m. biudžeto laikotarpiu ETB skirtos paramos suma yra 9,3 mlrd. eurų. Šios lėšos padalytos taip:

1. 74,05 proc. lėšų skirta tarpvalstybiniam bendradarbiavimui. Šių programų tikslas – suartinti bendrą valstybinę sieną (sausumos arba jūrų) turinčius regionus ir vietos valdžios institucijas siekiant plėtoti pasienio vietoves, pasinaudoti neišnaudotomis jų ekonominio augimo galimybėmis ir kartu šalinti bendrus sunkumus. Šie bendri sunkumai yra susiję su tokiais klausimais kaip: prasta prieiga prie informacinių ir ryšių technologijų (IRT); prasta transporto infrastruktūra; smunkanti vietos pramonė; netinkama verslo aplinka; nepakankami vietos ir regionų administracijų ryšiai; žemo lygio moksliniai tyrimai bei inovacijos ir domėjimasis IRT; aplinkos tarša; rizikos prevencija; neigiamas požiūris į kaimyninių šalių piliečius ir t. t.;
2. 20,36 proc. – tarptautiniam bendradarbiavimui. Šios programos apima didesnes, tarptautines teritorijas ir jų tikslas yra sustiprinti bendradarbiavimą remiantis veiksmais, kuriais skatinama integruota didelių geografiškai Europai priklausančių nacionalinių, regioninių ir vietos teritorijų plėtra. Jos taip pat apima

tarpvvalstybinį bendradarbiavimą jūrų srityje, jeigu jis nepatenka į tarpvalstybinio bendradarbiavimo programas;

3. 5,59 proc. – tarpreregioniam bendradarbiavimui. Šių programų tikslas – sutvirtinti sanglaudos politikos veiksmingumą remiantis veiksmais, kuriais skatinamas keitimasis regionų patirtimi tokiais klausimais kaip programų rengimas ir įgyvendinimas, tvari miestų plėtra ir Sąjungos teritorijos vystymosi tendencijų analizė. Patirties mainai gali apimti mokslinius tyrimus vykdančių novatoriškų branduolių tarpusavyje naudingo bendradarbiavimo skatinimą ir mokslininkų bei mokslo institucijų mainus.

GEOGRAFINĖ APRĖPTIS

Iš principo visos ES išorės ir vidaus sausumos valstybinės sienos, taip pat jūrų valstybinės sienos (regionai, kuriuos skiria ne daugiau kaip 150 km arba, atokiausiųjų regionų atveju, – daugiau kaip 150 km) gali būti remiami pagal tarpvalstybinio bendradarbiavimo komponentą. Komisija, atsižvelgdama į makroregionines ir jūrų baseinų strategijas, turi nustatyti teritorijas, kurios patenka į tarptautinio bendradarbiavimo taikymo sritį, ir numatyti galimybę valstybėms narėms pridėti gretimas teritorijas. Tarpreregioninis bendradarbiavimas apims visą Europos Sąjungos teritoriją. Atokiausieji regionai gali derinti tarpvalstybinio ir tarptautinio bendradarbiavimo veiksmus vienoje bendradarbiavimo programoje.

Trečiosios šalys taip pat gali dalyvauti bendradarbiavimo programose. Tokiais atvejais Europos kaimynystės priemonė (EKP) ir Pasirengimo narystei pagalbos priemonė (PNPP) taip pat gali būti panaudotos bendradarbiavimo veiksams finansuoti.

PARAMOS TELKIMAS PAGAL TEMAS

Siekiant kuo didesnio sanglaudos politikos poveikio ir prisidėti įgyvendinant strategiją „Europa 2020“, ERPF parama ETB programoms buvo sutelkta į keletą teminių tikslų^[1], tiesiogiai susijusių su strategijos prioritetais. Kiekvienam teminiam tikslui numatytas investavimo prioritetų sąrašas, apibrėžtas Reglamente, kuriuo reglamentuojamas ERPF^[2]. Jie papildyti kitais prioritetais, pritaikytais prie konkrečių ETB veiksmų poreikių.

Tarpvalstybinės ir tarptautinės programos turi būti sutelktos ne daugiau kaip į keturis teminius tikslus, o tarpreregioninis bendradarbiavimas nėra taip apribotas. Pagal konkrečias ETB programas teikiamos paramos sričių, kurioms teikiama pirmenybė, pavyzdžiai:

1. tarpvalstybinis bendradarbiavimas: tvaraus ir kokybiško užimtumo skatinimas ir darbuotojų judumo rėmimas integruojant tarpvalstybines darbo rinkas, skatinant socialinę įtrauktį ir bendruomenių abiejose sienos pusėse integraciją, bendrų švietimo, profesinio mokymo ir mokslo programų rengimas ir įgyvendinimas ir t. t.;
2. tarptautinis bendradarbiavimas: valstybės institucijų ir suinteresuotųjų subjektų institucinių gebėjimų didinimas ir veiksmingas viešasis administravimas parengiant ir koordinuojant makroregionines ir jūrų baseinų strategijas;

[1]2013 m. gruodžio 17 d. Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 9 straipsnyje išdėstytas teminių tikslų sąrašas.

[2]2013 m. gruodžio 17 d. Reglamento (ES) Nr. 1301/2013 5 straipsnis.

3. tarpregioninis bendradarbiavimas: valstybės institucijų ir suinteresuotųjų subjektų institucinių gebėjimų didinimas skleidžiant gerą patirtį ir žinias, skatinant keitimąsi patirtimi ir t. t.

BENDRADARBIAVIMO PROGRAMŲ KONKREČIOS NUOSTATOS

Atsižvelgiant į tai, kad rengiant ir įgyvendinant bendradarbiavimo programas dalyvauja daugiau nei viena valstybė narė, rengiant ETB reglamentuojančias nuostatas buvo atkreiptas dėmesys į keletą konkrečių klausimų, pavyzdžiui, atsakomybės priskyrimą finansinių pataisų atvejais, atitinkamos vadovaujančiosios institucijos bendro sekretoriato steigimo procedūras, specialias trečiųjų šalių ar teritorijų dalyvavimo procedūras, reikalavimus įgyvendinimo ataskaitoms ir t. t.

Valstybės narės, dalyvaujančios bendradarbiavimo programoje, turi paskirti vieną vadovaujančiąją instituciją, vieną tvirtinančiąją instituciją ir vieną audito instituciją. Be to, vadovaujančioji institucija ir audito institucija turi būti įsisteigusios toje pačioje valstybėje narėje.

Taisyklė, kad kiekviena valstybė narė turi patvirtinti nacionalines išlaidų tinkamumo taisykles (taikoma kitoms ERPF programoms) netinka ETB. Taigi reikėjo Europos lygiu nustatyti aiškia išlaidų tinkamumo taisyklių hierarchiją.

Dalyvaujant kelioms šalims taip pat išauga administracinės išlaidos. Taigi techninės pagalbos išlaidų viršutinė riba turi būti aukštesnė nei kito pobūdžio programų.

PASIŪLYMAS DĖL ES SANGLAUDOS POLITIKOS PO 2020 M.

2018 m. gegužės mėn. Komisija pateikė naujus pasiūlymus dėl reglamentų dėl ES sanglaudos politikos po 2020 m. Tarp jų – reglamentas dėl konkrečių nuostatų, taikomų siekiant Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo (INTERREG). Ateityje ETB tikriausiai sudarys penkios dalys:

- tarpvalstybinis bendradarbiavimas;
- tarptautinis ir jūrų srities bendradarbiavimas;
- atokiausių regionų bendradarbiavimas;
- tarpregioninis bendradarbiavimas;
- tarpregioninės investicijos į inovacijas.

Siūlomame reglamente taip pat nustatyti du INTERREG tikslai:

- geresnis INTERREG valdymas;
- saugesnė ir labiau apsaugota Europa.

2020 m. liepos mėn. Europos Vadovų Taryba pasiekė susitarimą dėl 2021–2027 m. laikotarpio ilgalaikio ES biudžeto. Savo išvadose Europos teritoriniam bendradarbiavimui Europos Vadovų Taryba pasiūlė skirti 7,93 mlrd.

Šiam reglamentui taikoma įprasta teisėkūros procedūra, pagal kurią Parlamentas turi tokias pačias teises kaip Taryba. Tai reiškia, kad iki 2020 m. pabaigos abi šios

institucijos turės pasiekti susitarimą dėl būsimų ETB taisyklių. 2019 m. kovo mėn. Parlamentas užbaigė savo pirmąjį svarstymą.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Kadangi ETB reglamentas priimtas pagal įprastą teisėkūros procedūrą, Europos Parlamentas galėjo vienodomis teisėmis su Taryba dalyvauti priimdamas sprendimą dėl jo turinio. Parlamentas ragino išsaugoti galiojusią ETB struktūrą, pagal kurią numatytos trijų tipų programos.

Parlamentas atkreipė dėmesį į konkrečius sunkumus, kurių patiria atokiausieji regionai, ir, siekiant palengvinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą prie šių regionų jūrų sienų, buvo numatyta lankstesnė 150 km ribos taisyklė. Be to, Parlamento iniciatyva atokiausieji regionai pagal vieną bendrą teritorinio bendradarbiavimo programą gali gauti ERPF lėšas tarpvalstybiniam ir tarptautiniam bendradarbiavimui. Pagaliau buvo nustatytos konkrečios taisyklės, kad atokiausieji regionai atitiktų bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis reikalavimus.

Kalbant apie tarptautinį bendradarbiavimą, Parlamentas sėkmingai apgynė savo nuomonę, kad Komisija, priimdama sprendimą dėl teritorijų, kurios turi teisę gauti paramą, sąrašo, turi atsižvelgti į galiojančias ir būsimas makroregionines ir jūrų baseinų strategijas.

EP numatė didesnę taisyklių lankstumą dviem būdais: 80 proc. lėšų sutelkiant keturiems teminiams tikslams, o likusias 20 proc. paliekant nepaskirtas, ir numatant 15 proc. lankstumo ribą, sudarant galimybę perkelti lėšas į atitinkamas tarpvalstybinio ir tarptautinio bendradarbiavimo dalis.

Parlamentas mano, kad įvairių investavimo prioritetų sąrašas buvo pritaikytas prie konkrečių Europos teritorinio bendradarbiavimo poreikių. Bendradarbiavimo programų įgyvendinimo būdai buvo racionalizuoti, taigi sumažintas įgyvendinant programas dalyvaujančių institucijų skaičius ir paaiškinta kiekvienos jų atsakomybė. Buvo reglamentuoti bendradarbiavimo programų ir įgyvendinimo ataskaitų reikalavimai siekiant sumažinti programų vykdančių institucijų administracinę naštą.

Parlamentas tvirtai gynė poreikį tobulinti Europos teritorinį bendradarbiavimą, visų pirma šiais aspektais:

- sutvirtinti Europos teritorinį bendradarbiavimą, kuris pats savaime yra ES sanglaudos politikos tikslas ir kuriam visam 2014–2020 m. laikotarpiui skirta nemaža lėšų suma;
- užtikrinti tinkamą paramos telkimo pagal temas pusiausvyrą, taip ją pakankamai sutvirtinant, kad ji atitiktų 2020 m. tikslus ir tuo pačiu būtų pakankamai lanksti, kad ją būtų galima pritaikyti įvairiems tarpvalstybinio ir tarptautinio bendradarbiavimo poreikiams;
- pagerinti programų valdymą ir auditą siekiant užtikrinti gerus rezultatus.

Marek Kołodziejski
08/2020

